

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук, доцента

ХМАРИ Марини Петрівни

на дисертаційну роботу Башук Вікторії Вікторівни

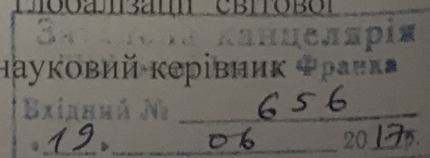
на тему «Формування світового ринку генетично модифікованих продуктів», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Впродовж усієї своєї історії людство прагнуло до прогресу як інструменту для полегшення свого власного існування. Рушійною силою для цього прагнення стала наука, як специфічна діяльність із здобування знань. Бурхливий розвиток науки в усі часи було спрямовано в основному на одержання реальних досягнень у повсякденному житті. Про фундаментальні ж проблеми існування життя на нашій планеті замислювалися одиниці. Проте лише вони були здатні розгледіти ті віддалені наслідки занадто швидкого впровадження в людську практику “свіжих” експериментальних технологій. Однією з таких експериментальних технологій, що прямує з лабораторій у природне середовище, є технологія одержання генетично модифікованих організмів, використання яких нібито відкриває перед людством широкі перспективи. Але цілий ряд вчених виступає категорично проти їх широкого застосування. В наш час усе ще триває запекла дискусія навколо цього питання. Хоча це не заважає впроваджувати генетично модифіковані продукти в обіг.

Багато вчених та дослідників вбачають в поширенні генетично модифікованих продуктів панацею від голоду на землі. Саме це питання розглядається та досліджується в дисертації.

Актуальність теми дисертації підтверджується також і тим, що робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт і тематикою кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка: «Еколого-економічні переваги у міжнародній торгівлі в умовах глобалізації світової економіки» № ДР 0111U008008 (січень 2011 р. – грудень 2013 р., науковий керівник Франка

професор, доктор економічних наук, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Грабинський І. М.); «Секторальна інтеграція в економічній системі Європейського Союзу» № ДР 0110U003148 (січень 2010 р. – грудень 2014 р., науковий керівник – доктор географічних наук, професор Писаренко С. М.); «Екологічні чинники економічного зростання в країнах Центрально-Східної Європи» № ДР 0114U004246 (січень 2014 р. – грудень 2016 р., науковий керівник – професор, доктор економічних наук, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Грабинський І. М.); «Стратегії міжнародної конкурентоспроможності та конвергенції економічного розвитку ЄС» № ДР 0115U003956 (січень 2015 р. – грудень 2017 р., науковий керівник – доктор географічних наук, професор Писаренко С. М.).

Усе це визначає актуальність теми дослідження, обраної В. В. Башук.

2. Аналіз наукової літератури та джерел, використаних у дисертаційному дослідженні.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, в тому числі офіційних статистичних даних, нормативно-правових актів, які стосуються запровадження та поширення генетично модифікованих продуктів в Україні та світі, монографій, численних наукових публікацій вітчизняних та закордонних вчених-економістів, великої кількості інтернет-ресурсів. Перелік використаних в дисертаційному дослідженні джерел складається з 156 найменувань.

3. Аналіз публікацій автора за темою дисертації.

За результатом дослідження автором опубліковано 5 статей у провідних наукових фахових виданнях, в т. ч. одна в іноземному періодичному виданні, а також 3 тези доповідей у збірниках тез міжнародних науково-практичних конференцій. Крім цього, фахові публікації дисертанта мають широку географію: м. Львів, м. Тернопіль, м. Київ, м. Херсон та м. Рига (Латвія). Публікації та автореферат в повній мірі відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій за темою роботи дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень дисертаційного дослідження у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою

для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук відповідно до існуючих вимог.

4. Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертації.

Основні результати дисертаційного дослідження В. Башук достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті власних наукових розробок та ґрунтовної аналітичної роботи дисертанта. В основу дослідження покладено концепційні засади дослідження формування світового ринку генетично модифікованих продуктів. В процесі виконання дисертаційної роботи автором опрацьовано достатню кількість наукових праць провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників, застосовано різноманітні методи економічних досліджень, проведено необхідну апробацію результатів дослідження та здійснено їх впровадження.

В опонованій дисертації чітко окреслені і логічно сформульовані мета і завдання дослідження, обґрунтований теоретичний та методологічний підходи до виконання роботи, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які у своїй сукупності формують науковий баланс для вирішення поставлених завдань. Особливо варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни та висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними.

Дисертаційна робота В. Башук є оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному та прикладному рівні. Вона має послідовну та збалансовану структурну будову і є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність розкриття досліджуваної проблеми свідчать про високу наукову кваліфікацію автора. Це підтверджується застосуванням методів статистичного аналізу, економіко-математичних, графічних та інших методів, які на основі аналізу статистичної інформації дали автору змогу всебічно провести оцінювання впливу виробництва генетично модифікованих продуктів на ключові макроекономічні показники.

Все зазначене свідчить про належну обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі В.В. Башук.

5. Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації.

В опонованій дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків та пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість. Наукові положення сформульовані автором самостійно та відображають її особистий внесок в розвиток економічної науки. Наукова новизна роботи викладена конкретно, послідовно та системно. Заслужують на увагу запропоновані визначення «генетично модифікованого організму», під яким пропонується розуміти будь-який живий організм рослинного чи тваринного походження, в геном якого штучно вміщений ген іншого організму (с. 29); та «генетично модифікована продукція», під якою розуміються продукти, вироблені за допомогою сучасних біотехнологій, внаслідок застосування яких геном живого організму було змінено з метою поліпшення його якісних характеристик (с. 30).

Дисертант виявила себе кваліфікованим аналітиком, про що свідчить проведене нею комплексне економетричне дослідження впливу виробництва генетично модифікованої продукції на основні макроекономічні показники на прикладі провідних країн-виробників (п. 2.3), що дозволило виявити залежність між виробництвом генетично модифікованої продукції та кількістю посівних площ, розвитком сільського господарства, зайнятістю у сільському господарстві, забрудненням навколишнього середовища.

Цінність наукової новизни опонованої дисертаційної роботи підтверджується проведеним SWOT – аналізом виробництва генетично модифікованої продукції в Україні (п. 3.2). Застосування цього аналізу дозволило виділити основні стратегії виробництва генетично модифікованих продуктів та сформулювати загрози та недоліки, які можуть виникати при цьому.

Основний зміст дисертаційного дослідження якісно структурований за розділами та підрозділами. Висновки є достатньо аргументованими та носять важливий теоретичний і прикладний характер. В цілому, оцінюючи обґрунтованість

наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, можна відзначити високий рівень теоретичного та методичного опрацювання автором головних аспектів досліджуваної наукової проблеми.

6. Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи.

Практичну цінність мають отримані в процесі дисертаційного дослідження наукові результати:

- сформульоване автором визначення генетично модифікованого організму;
- визначення автором генетично модифікованої продукції;
- дослідження економічного впливу виробництва генетично модифікованих організмів на економічне зростання країни;
- класифікація наукових засад дослідження чинників впливу на механізм функціонування світового ринку генетично модифікованої продукції;
- систематизація причинно-наслідкових зв'язків між економічним зростанням країни та виробництвом генетично модифікованої продукції;
- теоретичне обґрунтування наслідків впливу виробництва генетично модифікованої продукції на розвиток світового ринку;
- рекомендації щодо забезпечення ефективності державного регулювання ринку генетично модифікованої продукції в Україні;
- систематизація чинників впливу на механізм функціонування світового ринку генетично модифікованої продукції;
- статистично-аналітичне дослідження впливу виробництва генетично модифікованої продукції на ключові макроекономічні показники країни (на зовнішню торгівлю, економічне зростання, соціально-економічний розвиток тощо).

Окремі положення дисертаційного дослідження знайшли своє відображення та використання у практичній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України, навчальних закладах та наукових установ. Це підтверджується відповідними документами, які представлені у дисертаційній роботі та засвідчують використання авторських розробок у практичній діяльності та при

підготовці аналітичних матеріалів (програм) Львівської міської ради (довідка № 2301-вих-1160 від 10.02.2017р.), а також у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка, зокрема у викладанні дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Державне регулювання зовнішньої торгівлі», «Внутрішній ринок ЄС», «Торговельна політика» (довідка № 1493-Н від 31.03.2017 р.).

7. Відповідність теми дисертації профілю спеціальності.

Дисертація виконана державною мовою, стиль і якість подання матеріалу відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю та обґрунтованістю. Структура дисертації повністю узгоджується з її темою, метою і поставленими завданнями. Зміст та результати роботи повністю відповідають паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

8. Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення.

Серйозних недоліків, які ставлять під сумнів одержані дисертантом висновки, дисертаційна робота не містить. Проте певні недоліки існують, що погіршує загальне сприйняття роботи:

1. У своїй роботі автор дуже частково розглянула питання розвитку фарматевтичного генетично модифікованого рослинництва (с. 90). Більш ширше викладення цього матеріалу дозволило б повніше охарактеризувати ринок генетично модифікованих організмів.

2. Автор за допомогою економетричної моделі досліджувала зв'язок виробництва генетично модифікованих продуктів з економічним зростанням (с. 123-125). У висновку до цього дослідження вказано, що неможливо встановити залежність між економічним зростанням та виробництвом генетично модифікованої продукції, тому що його частка генетично модифікованої продукції є незначною в загальній структурі економіки, а також через статистичні проблеми. Потрібно було провести більш детальний аналіз і спробувати встановити чи є залежність між економічним зростанням і виробництвом генетично модифікованої продукції.

3. У параграфі 3.2 наведено результати SWOT – аналізу (с. 172-174) виробництва генетично модифікованої продукції в Україні, що є логічним продовженням проведеного у цьому параграфі дослідження. Однак обґрунтування вказаних складових цього аналізу, дозволило би підвищити цінність дослідження.

4. У роботі мають місце окремі стилістичні та орфографічні помилки та похибки друку.

9. Відповідність дисертації вимогам "Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння наукових звань".

Дисертаційна робота Башук Вікторії Вікторівни «Формування світового ринку генетично модифікованих продуктів» є завершеною науковою працею, яка виконана автором самостійно. Основні результати дослідження обґрунтовані, достовірні та характеризуються науковою новизною.

Оформлення дисертації відповідає вимогам встановленим Департаментом атестації кадрів МОН України до кандидатських дисертацій.

Дисертаційне дослідження за актуальністю обраної теми, ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їхньою достовірністю та новизною, повнотою їх викладу в опублікованих працях відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» (постанова КМ України № 567 від 24 липня 2013 р., постанова КМ України № 656 від 19 серпня 2015 р., постанова КМ України № 1159 від 30 грудня 2015 р.), а його автор – Башук Вікторія Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент –
доцент кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат економічних наук

БХІД. № _____
Від "19" "06" 2017р.
Відділ діловодства та архіву
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

М. П. Хмара